

Rahandusministeeriumi 2017. aasta suvise majandusprognosi kokkuvõte

13.9.2017

Euroopa majanduse kindlustunde indikaatorites väljendunud suurenenud optimism on püsinud alates eelmise aasta teisest poolest kuni tänaseni. See tähendab, et Euroopa Liidu suhteliselt kiire majanduskasvu püsimist oodatakse kuni käesoleva aasta kolmanda kvartalini, kuid sealt edasi toimuv on endiselt ebakindlusest ümbritsetud. Eesti lähinaabrite viimaste kvartalite majandustulemused on olnud oodatust positiivsemad, mis on avaldanud mõju ka meie majanduskasvule. Samuti on pärast viivitusi käivitunud 2007-2013 EL rahastusprogramm, mis koos sügisel toimuvate kohalike omavalitsuste valimistega kaasas käiva investeerimisaktiivsuse tõusuga annavad olulise riigipoolse tõuke majandusarengule. Nii tugev väliskeskkond, säilinud ekspordivõimekus kui ka hoogustuvad investeeringud annavad põhjust Eesti majanduskasvu ootusi ülespoole korrigeerida kogu prognoosihorisoni jooksul. Samas on nii ettevõtete kui kodumajapidamiste säästmine endiselt ajaloolises võrdluses kõrge ning selle pöördumiseks on vaja positiivsete sõnumite püsimajäämist pikemaks ajaks.

Käesoleva prognoosi eeldused on fikseeritud 2017. aasta augusti lõpu seisuga.

Eesti sisemajanduse koguprodukti kasv kiirenes käesoleva aasta esimeses pooles 5,2%ni peamiselt tugevnenud välisnõudluse ja selle positiivse mõju pärast äri sektori kindlustundele ning investeeringutele. Majandus kasvab prognoosi põhistsenaariumi kohaselt 2017. aastal 4,3% ja 2018. aastal 3,3%. Peamiseks majanduse kasvu vedajaks jääb sisenõudlus, mis tugineb peamiselt investeeringute suurenemisel. Ekspordi kasv jätkub kooskõlalisel välisnõudlusega ning selle roll majanduskasvu vedajana peaks tuleval aastal suurenema. Aastatel 2019–2021 peaks Eesti majandus kasvama keskmiselt 3% aastas. Kasvu toetab võrdlemisi tugev ekspordi kasv, kuid ka sisenõudluse panus püsib tänu eratarbimise ja investeeringute kasvule stabiilne.

Eratarbimise reaalkasv aeglustub 2017. aastal oluliselt eelkõige inflatsiooni järsu kiirenemise tõttu. Palgatalu kiire kasvu taustal jääb eratarbimise reaalkasv 1,8% juurde, kuna hinnatõus kiireneb 3,4%ni ja elanike tarbimiskäitumine on endiselt ettevaatlik. 2018. aastal tõuseb aga jõuliselt tulumaksuvaba miinimum, mis tõstab madalama palgaga töötajate netopalka kuni 15% ning hinnatõus aeglustub 2,7%ni. See võimaldab eratarbimise kasvu kiirenemise 4,4%ni. Kuna elanike netosissetulekuid suurendavaid reforme, mis viimastel aastatel on tarbimist mõjutanud, ei ole praegu rohkem planeeritud, siis jääb edaspidi tarbimise kasv majanduskasvule alla, kuna uus tulumaksusüsteem hakkab netotulu kasvu piirama. Tarbimise kasvutempot võib kiirendada eelkõige säästumäära vähenemine ehk tarbimisjulguse kasv.

Investeeringute kolm aastat kestnud langus on läbi saanud ja investeeringud kasvavad 2017. aastal jõuliselt eelkõige valitsussektori toel. Eluasemelaenu käibe kasv kiireneb mõõdukas kuid stabiilses tempos, mis viitab elanike usu järkjärgulisele taastumisele majandusolude normaliseerumisse ja julgustab võtma pikaajalisi kohustusi elamistingimuste parandamiseks. Eluasemekinnisvaraturule annavad hoogu ka investeerimiseesmärgil hangitud korterid, mida ei finantseerita laenurahaga vaid säästudest ning mis kiirendavad hinnatõusu. Valitsussektori investeeringud on pöördunud kiirele kasvule seoses hoonete ja rajatiste aktiivse ehitamisega ELi rahade toel, mida toetavad kohalike omavalitsuste valimistega seotud täiendavad investeeringud. Ettevõtlussektori investeeringute kiire kasv esimesel poolaastal on suures osas seotud transpordivahendite hankimisega, mis oli aktiivne ka 2016. aastal. 2017. aasta esimeses pooles pöördusid kasvule ka investeeringud hoonetesse-rajatistesse ning masinatesse ja seadmetesse. Investeeringute kasvu on seni tagasi hoidnud tootmisvõimsuste piisavus, mis viimasel ajal näitab siiski taandumise märke. Nõrga võrdlusbaasi ning ühekordsete tegurite tõttu kasvavad investeeringud 2017. aastal 14%. Majandusolude paranedes võib investeeringute kasv järgnevatel aastatel ületada 4%, mis on mõnevõrra suurem majanduskasvust.

Väliskeskkond on sel aastal Eestile soodne. Üleilmne kaubavahetus ja majanduskasv on kiirenenud ning Eesti lähinaabrite majandused on kosunud euroala keskmisest kiiremini. Hoogne areng jätkub ka aasta teisel poolel, võimaldades ettevõtetel suurendada ekspordimahtusid ning tõsta hinda. Välisnõudluse kasv kujuneb sel aastal viimase viie aasta tugevaimaks, ulatudes 4,1%ni. Kuigi ekspordi kasv on laiapõhjaline ning kasvutrendil on ka kaugemad sihtturud, pidurdab kaubaeksporti suure osakaaluga sideseadmete välistellimuste nõrkus. Seetõttu võib sel aastal oodata välisnõudlusest mõnevõrra tagasihoidlikumat

kaupade ja teenuste ekspordi kasvu (3,5%). Import suureneb sel aastal 3,8%, mida toetab valitsussektori investeringute taastumine seoses välisvahendite suurenenud kasutamise ja ettevõtete suurenenud investeerimisvajadusega. Järgnevatel aastatel jätkub maailmamajanduse tugevnemine, mis toetab ka meie kaubanduspartnerite käekäiku. Ekspordi kasv stabiliseerub 4% juures, mis on veidi kiirem välisõudluse kasvust.

Sarnaselt kahele varasemale aastale on **jooksevkonto** ülejääk ka 2017. aastal 2% juures suhtena SKPsse. Investeringute hoogustumist ja välisettevõtete kasumlikkuse taastumist tasakaalustab teenuste bilansi paranemine tugeva ekspordi tõttu. Jooksevkonto ülejääk väheneb veidi järgnevatel aastatel stabiilse ja potentsiaalilähedase majanduskasvu tingimustes.

Toidu laiapõhjalise kallinemise, lisandunud maksumeetmete ning teenuste hinnatõusu tõttu jääb **inflatsioon** kõrgtase 2017. aasta teise poolde. Mõjutatuna peamiselt maailmaturu-hindade tõusust ning osaliselt ka siseturu jõudsamast arengust, kallineb toit sel aastal 5,3%. Energiahindade panus inflatsioonile tagasihoidlikuks. Kaudsed maksud kergitavad inflatsiooni sel aastal 0,9% ning valdava osa moodustab alkoholi, tubaka ja kütuse aktsiisimäärade tõus. Teenuste hinnatõus püsib aasta teises pooles tugevana. 2017. aasta kokkuvõttes kiireneb tarbijahindade tõus 3,4%ni, olles viimase viie aasta kiireim. 2018. aastal võib oodata inflatsiooni mõningat aeglustumist (2,7%), kuna taandub välja kütuse kallinemise mõju. Lisaks pidurdub toiduainete hinnatõus, mida tänava kergitasid osaliselt ka ebasoodsad ilmastikuolud. Teenuseid ja tööstuskaupu kajastav baasinflatsioon stabiliseerub 2,4% juures, mis on kooskõlas mõõduka palgakasvuga ning võrreldav pikaajalise keskmisega. 2019. aastal alaneb inflatsioon 2,5%ni ning prognoosiperioodi lõpus 2,0%ni eelkõige maksumeetmete mõju taandumise tõttu.

Tööturu positiivsed arengud jätkusid 2017. aasta I poolaastal ning majanduskasvu kiirenedes püsis ka nõudlus tööjõu järele kõrge. Esimese poolaasta kokkuvõttes suurenes **töötajate arv** tööjõu-uuringu andmetel 1,1% võrra ning töötus langes 6,3%ni. Hõive kasv oli kiirem sisenõudlusega seotud tegevusaladel, kuid ka ekspordisektoris vajati lisatöökäsi. Pärast neli aastat kestnud langust on ehitussektor riigi investeringute toel taas kasvamas, mistõttu on ka ehituse hõive taas kasvanud. Prognoosi kohaselt ootame käesoleva aasta hõive kasvaks 0,8%, mis aeglustub järgnevatel aastatel majanduskasvu stabiliseerumise ning tööjõu pakkumispoolsete piirangute tõttu. Tööjõu pakkumist mõjutavad ühelt poolt tööealise rahvastiku vähenemine ning teisalt üldise aktiivsuse tõus ning rändesaldo positiivseks pöördumine. Lisaks suurendab tööturul osalemist eelmise aasta keskel käivitunud töövõimereform, mis kiirstatistika põhjal võib osutada varem eeldatust edukamaks. Töövõimereformi statistiliseks kõrvalmõjaks võib pidada töötuse suurenemist, kuna vähenenud töövõimega inimesed peavad end registreerima töötukassas, kuid nende jaoks on töö leidmine raskendatud ning toetavate meetmete mõju avaldub järk-järgult.

Keskmise palga kasvutempo on 2017. aasta esimesel poolaastal püsinud stabiilselt 6% läheduses ning majanduskasvu kiirenedes näitavad maksuameti viimased andmed tõusu ka palgakasvu tempos. Samas palga ostujõu ehk hinnatõusuga korrigeeritud keskmise palga kasv on varasema paari aastaga võrreldes oluliselt aeglustunud, jäädes prognoosiperioodil 3% lähedusse. Palgakasv on käesoleval aastal suhteliselt laiapõhjaline, kuigi alampalga ca 10% tõus survestab tõstma töötasusid just keskmisest madalama palgaga harudes. Majanduskonjunktuuri näitajate kohaselt on tööjõu nappus viimaste kuude jooksul järsult suurenenud, kuigi selle tase on endiselt võrreldav buumieelse ajaga. Prognoosi kohaselt ootame käesoleva aasta palgakasvuks 6,4%, mis aeglustub 2018. aastal 5,2%ni tulumaksureformi positiivse mõju tõttu, mis on suunatud keskmisest madalamat töötasu saavate inimeste sissetulekute suurendamisele. Järgmistel aastatel jätkub mõõdukalt kiire palgatõus, mis on kooskõlas tootlikkuse arengutega.

2017. aasta **valitsussektori^[1] eelarvepositsioon** on prognoosi kohaselt tasakaalus (0,0% SKPst), mis on võrreldes riigi eelarvestrateegias oodatuga 0,6% SKPst parem tulemus. Võrreldes riigi eelarvestrateegiaga on esimese poolaasta oodatust paremate tulemustest tingituna parandatud keskvalitsuse positsiooni, mis prognoosi kohaselt ulatub ülejäägini 0,1% SKPst. Ka sotsiaalkindlustusfondid panustavad valitsussektori eelarvepositsiooni positiivselt, kuigi eelarvestrateegiaga võrreldes pisut väiksemas mahus, kuna tõstetud on

^[1] Valitsussektoris kuuluvad: keskvalitsus (kajastatakse riigieelarves); avalik-õiguslikud institutsioonid; riigi sihtasutused (nt haiglad); riigi äriühingud (nagu RKAS); kohalikud omavalitsused; haigekassa; töötukassa.

töötuskindlustushüvitiste prognoosi. Tulenevalt investeerimismahtude kiirest tõusust on oodata kohalike omavalitsuste puudujääki. Paari viimase aasta eelarveülejääk on neil võimaldanud reserve koguda, mille aktiivsemale kasutamisele aitavad kaasa selle aasta sügisel toimuvad kohalikud valimised. 2018. aastal on prognoosi kohaselt oodata valitsussektori eelarvepuudujääki 0,2% SKPst. Suurem osa puudujäägist tuleb riigieelarvest, kus investeringute kasv ületab maksutulude kasvutempot. Investeringute kiire kasvu põhjuseks on muuhulgas alates 2018. aastast lisanduvad valitsusliidu uued strateegilised investeringud. Kohalikud omavalitsused jäävad järgmisel aastal oodatavalt defitsiiti, kuid see väheneb investeerimismahtude kasvu pidurdumise tõttu 0,1%-ni SKPst. Sotsiaalkindlustusfondid püsivad nii järgmisel aastal kui ka kogu prognoosiperioodi jooksul väikes ülejäägis. Valitsussektori defitsiit tervikuna süveneb veidi 2019 aastal, kuid hakkab seejärel paranema, jõudes 2021. aastaks 0,6 protsendilise ülejäägini.

2017. aasta **maksukoormuseks** kujuneb 33,5% SKPst, mis on 0,9% võrra madalam kui aasta varem. Võrreldes 2016. aastaga kasvavad kõik maksuliigid SKPst aeglasemalt, sealjuures on kapitalimaksude kasv nullilähedane seoses rakendatavate meetmete mõjuga. Ekspordikeskse majandusstruktuuri puhul ei avaldu nominaalse majanduskasvu muutus üks-üheselt maksulaekumistes. Aastatel 2018–2021 vähendatakse maksumuudatustega tööjõumakse ja suurendatakse tarbimismakse ning kapitalimakse; viimased kasvavad kõige kiiremas tempos võrreldes 2017. aastaga. Kokkuvõttes on maksukoormus sel perioodil keskmiselt 34,3% SKPst, tõustes 2021. aastaks 34,4%-le SKPst.

Valitsussektori **võlakoormus** langes 2016. aasta lõpuks 9,4%-ni SKPst, ilma Euroopa Finantsstabiilsusfondi (edaspidi EFSF) mõjuta koguni 7,3%-ni SKPst. Käesoleval aastal väheneb võlakoormus veelgi, samuti on kahel järgneval aastal oodata nominaalse eelarvepositiooni paranemise tõttu võlakoormuse vähenemist, jõudes 2019. aasta lõpuks 8,6%-ni SKPst. Alates 2020. aastast väheneb võlg ka nominaalselt tulenevalt rahavoo ülejäägist ning laenude tagasimaksetest, küündides prognoosiperioodi lõpuks 2021. aastal 7%-ni SKPst.

Tabel 1**Sisemajanduse koguprodukti prognoos 2017–2021***(protsenti)*

	2016	2017*	2018*	2019*	2020*	2021*
1. SKP reaalkasv	2,1	4,3	3,3	3,0	3,0	3,0
1a. SKP püsivhindades (mld eurot)	18,0	18,8	19,4	20,0	20,5	21,2
2. SKP nominaalkasv	3,7	8,7	6,9	5,8	5,6	5,5
2a. SKP jooksevhindades (mld eurot)	21,1	22,9	24,5	25,9	27,4	28,9
2b. RKP jooksevhindades (mld eurot)	20,5	22,5	24,0	25,4	26,8	28,3
Kasvuallikad						
3. Eratarbimiskulutused (sh MTÜd)	4,3	1,8	4,4	2,5	2,3	2,6
4. Valitsussektori lõpptarbimiskulutused	1,9	1,3	1,1	1,6	1,7	1,7
5. Kapitali kogumahutus põhivarasse	-1,2	13,7	4,1	4,5	4,1	4,2
6. Sisenõudlus	3,2	4,4	3,6	3,0	3,0	3,1
7. Kaupade ja teenuste eksport	4,1	3,5	4,0	3,9	3,9	3,8
8. Kaupade ja teenuste import	5,3	3,8	4,4	4,1	4,1	4,0
Panus SKP kasvu ¹⁾						
9. Sisemajanduse nõudlus	3,0	4,3	3,5	2,9	2,9	3,0
10. Kaupade ja teenuste bilanss	-0,7	0,0	-0,2	0,0	0,0	-0,1
Lisandväärtuse kasv						
11. Primaarsektor	-16,2	-12,9	3,5	2,1	1,8	1,8
12. Tööstus	-0,8	5,0	4,4	3,5	3,6	3,6
13. Ehitus	1,3	15,8	5,1	3,6	3,6	3,5
14. Muud teenused	3,2	4,6	2,5	2,7	2,7	2,7

1) Panus SKP kasvu näitab, kui suure osa majanduskasvust konkreetne valdkond moodustab. Arvutatakse, korrutades valdkonna kasv tema osakaaluga SKPs. Valdkondade panuste summa annab kokku majanduskasvu (väikese erinevuse põhjuseks on statistiline viga – osa SKPst, mida ei ole olnud võimalik valdkondade vabel ära jagada).

Allikas: Rabandusministeerium, Eesti Statistikaamet.

Tabel 2**Hindade prognoos 2017–2021***(protsenti)*

	2016	2017*	2018*	2019*	2020*	2021*
1. SKP deflaator	1,6	4,2	3,4	2,8	2,6	2,5
2. Eratarbimise deflaator	0,9	3,9	3,1	2,8	2,8	2,3
3. Harmoniseeritud tarbijahinnaindeks	0,8	3,6	2,9	2,7	2,6	2,1
3a. Tarbijahinnaindeks	0,1	3,4	2,7	2,5	2,5	2,0
4. Valitsussektori tarbimiskulutuste deflaator	4,0	4,9	3,9	3,8	3,7	3,7
5. Investeeringute deflaator	-0,8	3,8	3,3	2,6	2,5	2,5
6. Ekspordi deflaator	0,1	3,8	2,1	2,0	2,0	2,0
7. Impordi deflaator	-0,8	3,3	1,9	2,0	2,0	2,0

Allikas: Rabandusministeerium, Eesti Statistikaamet.

Tabel 3**Tööturu prognoos 2017–2021 (15–74-aastased)***(protsenti)*

	2016	2017*	2018*	2019*	2020*	2021*
1. Tööhõive (tuh inimest)	644,6	649,7	652,5	655,5	657,9	659,6
1a. Tööhõive kasv	0,6	0,8	0,4	0,5	0,4	0,3
1b. Tööhõive kasv tööhõivereformita		0,3	0,1	0,0	-0,1	-0,2
2. Tööpuuduse määr	6,8	6,9	8,3	8,9	9,2	9,3
2.a Tööpuuduse määr töövõimereformita		6,2	6,2	6,1	5,9	5,8
3. Tööjõu tootlikkuse kasv (hõivatute arvu järgi)	1,0	2,9	2,8	2,6	2,6	2,7
4. Keskmise palga reaalkasv	7,2	2,9	2,5	3,0	2,8	3,1
4a. Keskmise palk (eurot)	1 144	1 217	1 280	1 351	1 422	1 495
4b. Keskmise palga nominaalkasv	7,4	6,4	5,2	5,5	5,3	5,1

*Allikas: Rabandusministeerium, Eesti Statistikaamet.***Tabel 4****Maksebilansi prognoos 2017–2021***(% SKPst)*

	2016	2017*	2018*	2019*	2020*	2021*
1. Võlgnevus välismaailma suhtes	3,0	3,6	4,3	4,1	3,5	1,9
1a. Jooksevkonto	1,9	2,1	1,9	1,8	1,5	1,0
2. Kaupade ja teenuste bilanss	3,9	4,0	3,8	3,7	3,5	3,4
3. Esmase ja teise tulu bilanss	-2,0	-1,9	-1,9	-1,9	-2,0	-2,4
4. Kapitalikonto	1,1	1,5	2,4	2,3	2,0	0,9
5. Vead ja täpsustused	-0,9					

*Allikas: Rabandusministeerium, Eesti Pank, Eesti Statistikaamet.***Tabel 5****Valitsussektori eelarvepositsioon, võlakoormus ja maksukoormus 2016–2021***(% SKPst)*

	2016	2017*	2018*	2019*	2020*	2021*
Eelarvepositsioon						
1. Valitsussektor kokku	0,3	0,0	-0,2	-0,3	0,2	0,6
2. Keskvalitsus	0,1	0,1	-0,3	-0,3	0,2	0,8
3. Muu valitsussektor	0,2	-0,1	0,0	0,0	0,0	-0,2
sh sotsiaalkindlustusfondid	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
kohalikud omavalitsused	0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,3
Võlakoormus						
4. Valitsussektor kokku	9,4	9,0	8,6	8,6	7,7	7,0
5. Keskvalitsus (sh EFSF)	6,1	5,8	5,6	5,7	4,9	4,1
6. Kohalikud omavalitsused	3,4	3,2	3,0	2,9	2,8	2,9
Maksukoormus	34,4	33,5	34,4	34,3	34,0	34,4

** prognoos** Allikas: Rabandusministeerium, Eesti Statistikaamet.*